

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio III. Observationes in Collectionem Regionis collatam cum Decreto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

Collectionem MARTINI *Baccarenfis* commemorat velut partem Collectionis ISIDORI. Quod in hac novi continetur, constat ex Compilatione *Decretalium* omnium Prædecessorum SYLVESTRÏ, cum *Decretis* eorundem Pontificum, & ex Collectione Conciliorum Callicorum, atque Hispanicorum, quæ *Septem* prioribus Sæculis habita sunt: item ex *Donatione* CONTANTINI, cum *Decretis* Pontificum posteriorum iis, quorum *Decreta* *Dionysius* compilavit. Ex hac Collectione *Gratianus* desumpsit ea, quæ laudat è spuris *Decretalibus*, posito quòd ejus verba consentanea sint verbis in eâ compilatione expressis (secus ex *Collectio*ribus *Isidoro* posterioribus hausit, qui illas *Epistolas* interpolaverunt;) item posito quòd hæc consentanea excerpta neque à BURCHARDO, neque ab IVONE, aliove *Collectore*, quem *Gratianus* describere potuerit, compilata fuerint.

Alia plurima circà eandem Collectionem dicenda essent, sed ea ab ejus Collatione cum *Decreto*, cæterisque Collectionibus Corporis Juris hic institutâ, sunt aliena. Adjiciemus, eam esse primum fontem Textuum XIV. à spuris *Decretalibus* desumptorum, qui leguntur in Collectione *Gregorianâ*: monebimusque, 1. BALUSIUM in suâ *Præfatione* in REGINONEM, meminisse *Codicis* MS. *Ecclesiæ Urgellenfis*, quòd alias non continet *Epistolas*, quàm Successorum DAMASI: multa esse *Concilia*, *Decreta* Pontificum, aliæque *Acta* relata in illâ Collectione, quæ in nullâ aliâ anteriore visuntur, undè sequitur *Collectores* posteriores ex illâ sumpsisse id, quod ex iis *Actis* referunt.

Plures quàm XV. apud *Gratianum* sunt *Canones* è Collectione *Capitularium Regum* desumpti, qui laudantur, modò sub nomine *Capitularium CAROLI MAGNI*, modò sub hoc *Titulo*, è *Libris Capitularium*, atque è singulis septem *Libris* desumpti sunt. ANTONIUS AUGUSTINUS duos *Dialogos* in hos *Canones* scripsit X. & XI. *Libri II.* in quibus exponit originem verbi *Capitularia*, eamque à verbo *Capitulum* derivat. De septem *Librorum* *Collectio*ribus loquitur ANSEGISO Abbate, & BENEDICTO Diacono, observatque discrimen harum duarum Collectionum.

Hæc omnia fusius exponuntur à BALUSIO in *Præfatione* Editionis horum *Capitularium* ab eo publicata. Inter *Notas* hujus Autoris in hoc opus, una est valdè congrua, nempe, *Gratianum* longius à pravo exemplo BURCHARDI recedentem, qui affectavit abstinere à laudandis illis nominatim, excerpta indè expressa aliis tribuendo, *Gratianum*, inquam, ea nominatim laudare, etiam in *Argumentis* maximè spiritualibus vid. pag. 1148. *Tom. II. sub finem*, ubi remittit ad suas *Notas* in *Gratianum* atque in *Reginonem*.

Ad percipiendam æquitatem hujus criminationis in BURCHARDUM, quam multoties in operibus suis BALUSIUS repetit, discutendum esset, an *Capitularium* loca, quæ aliis attribuit, sint ex iis, quæ in *Conciliis* reperiuntur, undè partim eruta sunt *Capitularia* juxta *Notam* ANTONII AUGUSTINI loco laudato: si enim eodem modo se habeant in *Conciliis* atque in *Capitularibus*, BURCHARDO ipsa laudare licuit sub nomine eorum *Concilio*rum: si non existant in *Conciliis*, nullusque alius ante ipsum, ea *Conciliis* iisdem adscripserit, fontem, à quo illa deprompsit, dissimulare sine perversitate non potuit. Hæc obiter dicta sint. Talis facti discussio nostri non est instituti. Redeamus ad ANT. AUGUSTINUM: is de *Canonibus* omnibus non loquitur, quos *Gratianus* è *Capitularibus* desumpsit, quos si quis noscere cupiat, id facile consequetur ope *Tertii Indicis* *DECRETI*, qui cum cæteris ad calcem *Corporis Juris* situs est, ubi illi fideliter laudantur, ut ex discussione seriâ comprobavimus. Unius tamen meminit ANT. AUGUSTINUS, qui ab hoc *Indice* abest; scilicet *Can. 16. CAUS. XXII. QUÆST. V.* Hunc *Gratianus* CORNELIO Pontifici tribuit juxta exemplum *Burchardi* & IVONIS. Error à pravâ intentione *Burchardi* attributâ nasci potuit, quem incautè Ivo secutus est.

Tom. I.

set. Quamvis in *Capitularia* plura è spuris *Decretalibus* capita irrepperint; ut patet ex *Capitulis* ad *Ingilramum* missis, quæ ab iis *Decretalibus* eruta sunt, & majore sui parte in *Capitularibus* inserta; nullum tamen eorum est inter ea, quæ *Gratianus* retulit.

Quoad Collectionem HADRIANI I. ad *Ingilramum* Metensem *Episcopum* missam, sciti necessarium est, hanc valdè discrepare ab ea, quam Romæ AN. DCCCLXXIII. *Carolo Magno* dedit, & quæ nihil aliud est, quàm *Epitome* *Canonum* *Apostolorum* & *Concilio*rum *Orientalium* à DIONYSIO *Exiguo* converforum; item *Canonum* *Concilio* *Sardicenis*, & *Concilio*rum *Africanorum*, quos *Dionysius* Collectioni suæ adjecit. Prior enim pro *Ingilramo* condita fuit, ipsique missa: *Canones* in ea integri referuntur, aliundèque desumuntur, quàm *Canones* *Secundæ* *Collectionis*. Nam pleraque sunt excerpta spuriarum *Decretalium*, ut patet ex *Notis* ANT. AUGUSTINI. AN. DCCCLXXV. edita est, & latius non extenditur, quàm circà tuitionem *Episcoporum* aliorumve *Ecclesiasticorum* oppressorum: Ea cum illis *Notis* refertur *CONC. Tom. VI. p. 1828*. Altera etiam refertur p. 1800. *Notæ* laudatæ *Textus* indicant, quos *Gratianus* indè desumpsit, nec non spurias *Decretales*, aut pseudo-*Concilia*, undè deprompti sunt. Duo ejus rei sunt exempla *Notæ* 1. Idem *Textus* similiter indicantur in *Indice* 1. supra laudato, in verbo *Adrianus VIII. A* *Capitulis* desumpti fuere, distinguunturque his verbis, in *Capitulis*, ab aliis textibus ejusdem Pontificis, qui ab aliis ejus *Scriptis*, *Epistolis* scilicet, & *Decretis* desumpti sunt.

SECTIO III.

Observationes in Collectionem REGINONIS, collatam cum DECRETO.

Nescimus, utrùm *Gratianus* REGINONIS Collectionem cognoverit; multò magis ignoramus, an eâ usus fuerit. Novimus duntaxat *Canones* ab eo Autore laudatos, in quorum margine *Gratianum* laudat BALUSIUS, diverso modo apud *Gratianum*, quàm apud REGINONEM concipi. Tres sunt in *Libro I. Primus* est *Can. II.* desumptus è *Concilio Braccarenfi*, qui prohibet *Episcopo* plus quàm duos *solidos (aureos)* à *Parochiâ*, quàm visitat, accipere. *Gratianus* eum refert *Can. I. CAUS. X. QUÆST. XXXI.* cum *paragrapho*, qui non existit apud REGINONEM, quo interdicitur *Episcopo* dominatio in *Clerum*. *Secundus* est infra *Can. 243.* prohibetque, duos *Parochos* in eadem *Parochiâ* constitui, hanc conferendo mulieri, quæ duos viros eodem tempore habere nequit. Hic apud *Gratianum* est *Can. 39. CAUS. VII. QUÆST. I.* fusilque & aliis verbis concipitur; quamvis CALLIXTO I. tribuatur, sicut apud REGINONEM. *Tertius* est *Can. 443.* qui versatur circà *scrutinium* antè consecrationem *Episcopi* faciendum. Amplior est apud *Gratianum* *Canon*: vid. *Dist. XXIII.* Is utriusque *Concilio Carthaginensi IV.* tribuitur.

Duo *Canones* ejusdem generis in *Libro II.* reperiuntur. Prior est *Can. 107. S. HYERONIMO* attributus, in eo quinque *Matrimonii* legitimi species distinguuntur; quinto loco ponitur illud, quòd vir aut uxor, qui prius *Matrimonium* consummaverunt, cum aliâ personâ contrahunt, postquam alteruter ex aliis *Conjugis* consensu, *Monasterium* ingressus est. Posterioris hujus *Matrimonii* nullitatem notat REGINO. *Canon* hic apud *Gratianum* in duas partes dividitur; prior est *Can. 8. CAUS. XXXVI. QUÆST. II.* in quo de tribus prioribus *Matrimonii* legitimi speciebus solùm agitur. Pars altera est *Can. 17. CAUS. XXVII. QUÆST. II.* qui quartam *Matrimonii* legitimi speciem commemorat; omisâ quintâ quæ *Gratiano* visâ est illegitima. Hi duo *Canones*, quos *Gratianus* tantùm à se invicem removit, quamvis alius alterius sit pars, sensusque *Secundi* pendeat à *Primo*, consecutivè referuntur ab IVONE, *Part. 8. Can. 40. & 41.*

Alter *Libri II.* *Canon*, ad cujus marginem *Gratianus* à BALUSIO notatur, est *Can. 268.* Hunc *Laico* REGINO in eodem commodat, juxta argumentum hujus *Libri II.* In eo

de Furto, criminisq; ejus pœnitentiâ agitur, cùm capitale est, & secus; apud *Gratianum* is est Canon 17. CAUS. XVII. QUÆST. IV. casusque exprimitur, quo delictum à Clerico admissum est. *Gratianus* Pœnitentiale Romanum, REGINO, Pœnitentiale simpliciter laudat. Cap. 266. exemplum simile suppeditat. Ad quadrupli restitutionem damnat eum, qui pecuniam Ecclesiæ furatus est; in duplum verò eum, qui plebis ærarium subripuit: Inscriptio fert ex *Lege Romanâ*. GRATIANUS, quem BALUZIUS laudat sub hoc *Can. 161. Can. 16. ibid.* CAUS. XVII. QUÆST. IV. idem dicit, adjicitque, eum, qui rem ad Ecclesiæ usum destinatam furatus erit, septem annorum pœnitentiâ subjiendum esse, quorum tres cum pane & aquâ transigentur. Laudat Pœnitentiale THEODORI.

Tertius est ejusdem Libri Canon, qui apud *Gratianum* occurrit, scilicet 49. quem REGINO, Ferrando Diacono attribuit. Eum *Gratianus* refert *Can. 23. Dist. I. de Pœnit.* & laudat sub nomine AUGUSTINI. Correctores autem Romani notant, eum è variis ejus Patris laciniis invicem confutis esse coagmentatum. In eo probatur, Homicidium tam consilio & verbo, quàm facto admitti.

Cæterum, quamvis apud *Gratianum* magna foret copia Canonum REGINONIS Canonibus consentaneorum, inde concludi non posset, illum hujus Scriptoris Collectione usum fuisse; constat enim, BURCHARDUM ex hac plusquam 600. Canones desumpsisse; partimque à *Gratiano Burchardum* transcriptum fuisse. Itaque BURCHARDUS hujus convenientiæ fons immediatus esse potest.

Collectionis inscriptio fontes, è quibus derivata est, indicans, Conciliorum & Decretorum Pontificum solum expressam mentionem facit: plura tamen Capita desumpta sunt è Patribus S. BASILIO, HIERONYMO, AMBROSIO, AUGUSTINO, ISIDORO, Legibus Romanis, Pœnitentialibus THEODORI, BEDÆ, sed præcipuè è Capitularibus Regum Franciæ, in quo exemplum præbuisset *Gratiano* videtur, qui generali nomine Canonum (qui Conciliorum specialis fœtus sunt) complexus est quæcumque laudat è Pontificibus, Patribus, Autoribus Ecclesiasticis, Legibusque Sæcularibus.

SECTIO IV.

Observationes in Collectionem BURCHARDI collatam cum DECRETO cæterisque Collectionibus Corporis Juris.

CONSTAT *Gratianum* magnam Canonum copiam ex BURCHARDO, vel immediatè descripsisse, vel mediatè ex IVONE hauriendo, qui illius Exscriptor fuit, ut *Nota* marginales probant. Idem efficiunt crebra exempla, quæ ex eo laudat ANT. AUGUSTINUS in suis de *Emendatione Gratiani* Dialogis. *Gratianus* tamen BURCHARDUM nusquam laudat nominatim, nec IVONEM, à quo longè plura desumpsit; duxit enim opportunius fore, si Canones cum inscriptione, quam in illis Autoribus habent, referret; tanquam si eos à fontibus desumpsisset; ex quibus illi hauserant. Fortè Autographa, quibus illi usi sunt, ipse non habebat. Ut ut sit de causis hujus silentii, atque optionis, quâ, neglectis fontibus, rivulos prætulit, hæc ejus Operi valdè nocuit; sic enim earum Collectionum menda in DECRETUM irrepsere. Hujus facti probationem continent laudati *Dialogi*. BALUZIUS in sua Præfatione in hos *Dialogos* num. XXIX. notavit etiam, illud esse unam è causis mendorum *Gratiani*. Adversus id, quod diximus, nempe, BURCHARDUM nusquam nominatim à *Gratiano* laudari, objici nequit *Can. 1. Dist. LXXIII.* Licet enim Textus hic à BURCHARDO primam originem ducat, *Burchardusque* ipse in eo loquatur, quippe, qui est *Exeat perpetuum* ab eo Episcopo cuidam Sacerdoti suæ Dioceseos concessum, quo eum alii Episcopo donat, is tamen non refertur sub nomine *Burchardi*, sed sub hac Inscriptione, ex *Nicænâ Synodo*, quia cum BURCHARDO contendit Con-

cilium hoc ejus generis Epistolarum formam præscripsisse.

Autor Primæ veterum Collectionum in eo *Gratianum* secutus non est. BURCHARDUS enim laudat nominatim, *Cap. 2. de sponsâ duorum. Cap. 1. de frigidis. & Cap. 9. de accusat.* Per B. L. 19. enim significat hunc Autorem, ut observat ANT. AUGUSTINUS in hos Textus. Hi in Collectionem Gregorianam cum Titulis isdem migraverunt, cum hoc discrimine, quòd BURCHARDI nomen corrumpitur, dicaturque ex BROCHARDO *Cap. 2. de sponsâ duor. ex Brochardico* in reliquis.

Collectionis Inscriptio notabilis est. In ea fit mentio, 1. Divisionis ejus in XX. Libros. 2. Fontium, è quibus desumpta est, scilicet Conciliorum, Decretorum Patrum Orthodoxorum & Synodorum variarum Nationum. 3. Amplitudinis Argumenti, quidquid ad Officia Ecclesiastica pertinet, veteresque Ecclesiarum usum complectentis.

Sub finem Præfationis distinctiùs indicat BURCHARDUS Collectionis suæ fontes, dicendo, cam è Canonibus, qui Corpus Canonum vocantur, esse desumptam; 2. è Canonibus Apostolorum; 3. è Conciliis Ultra-Marinis; 4. è Conciliis in Germaniâ, Calliâ, & Hispaniâ habitis; 5. è Decretis Pontificum; 6. è Scripturis Evangelicis & Apostolicis; 7. è Veteri Testamento; 8. è Libris S. GREGORII; 9. è SS. Patribus HIERONYMO, AMBROSIO, AUGUSTINO, BENEDICTO, BASILIO Magno, ISIDORO. 11. è Pœnitentiali Romano, & Pœnitentialibus THEODORI & BEDÆ.

Difficile est detegere, quid intelligat per Collectionem, quam Corpus Canonum vocat, & quam distinguit ab aliis fontibus. Dici nequit, eam esse primam DIONYSII *Exigui* Collectionem, quoniam hæc Canones Apostolorum continet, & Concilia Ultramarina, sub quibus Germaniæ Incola Canones Africanos, atque Occidentales comprehendere debebat. Dici etiam nequit, hanc Collectionem esse Secundam *Dionysii*; quoniam hæc nihil aliud, quàm Decreta Pontificia complectitur, quæ BURCHARDUS nominatim distinguit à Corpore Canonum, quod affirmat esse primum Collectionis suæ fontem. Dici nequit, eum per illud Corpus intelligere Collectionem *Isidori*, quæ nomen hoc ob molem suam meretur, sæpiùsque à BURCHARDO adhibetur; ea enim omnes Canonum species comprehendit, quos *Burchardus* à Canonibus Corpus Canonum dictis distinguit. Fortè illo verbo intelligit omnes Collectiones Canonum, suæ Anteriores, quarum singulæ nomen Corporis Canonum, perinde ac *Codicis Canonum* gerere possunt; sed maxime insigniores, quæ erant DIONYSIANÆ & ISIDORIANÆ, illis multò amplior, pluraque continens Concilia & Decreta Pontificum, anteriora vel posteriora iis, quæ illa continebant.

Ut ut sit, constat pluribus retrò Sæculis extitisse Collectionem Corpus Canonum dictam, cujus fit mentio *Can. 1. Dist. XIX. si Romanorum*, desumpto ex Epistolâ NICOLAI I. ad Episcopos Galliæ, in quâ nititur probare, Decretales Prædecessorum SIRICII rejici idcirco non posse, quòd à Corpore Canonum abessent, in toto *Codicis Canonum Corpore*. Corpus hoc ab *Isidori* Collectione discrepat, quæ has Decretales complectebatur, nec aliud est, quàm Collectiones DIONYSIANÆ, in quarum alterâ compilatæ sunt Decretales Pontificiæ, in alterâ verò collecti sunt plerique Canones Sæculo VI. Anteriores. Controversia inter Pontificem & Galliæ Episcopos agitata, in eo vertebatur, quòd illæ antiquæ Decretales non erant in Codice, qui cæteras continebat, quamvis ejus Compiler seu Autor declaret, se diligenter collegisse, quascumque Romanis in Scripsiis reperit. De hoc Canonum Corpore fit sermo *Can. 1. Dist. XX.* in quo LEO IV. ad Pontificatum an. 847. evectus, enumerat quidquid in illo continetur, & jubet, illud in Judiciis usurpari, sicque declarat, illud esse Codicem Ecclesiasticum tam Civilem quàm Criminalem. De eodem Corpore fit mentio in Inscriptioe Canonum 9. & 10. CAUS. XXVII. QUÆST. I. quæ expressè *Codicem Canonum* commemorat laudat.